בעל שם טוב על התורה — וישב

אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן וגו'. רועה היינו מייחד ומחבר ומקשר מלשון אחוה ורעות, ולכך נקרא רועה צאן בלשון רועה על שם שהוא מייחד ומחבר הצאן אל מקום אחד שלא יתפזרו אנה ואנה, וזהו שאמר שהיה מייחד את אחיו היינו כל ישראל וניצוצי השכינה כביכול, הכל היה מעלה ומתקן אותם על ידי יחודים קדושים שעשה בצאן, קבלתי מזה מאדוני אבי זקיני זלה"ה כי צאן הוא יחוד:(דגל מחנה אפרים פ' וישב).

ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. ענין זה מבואר לקמן פ' עקב בהגה נ"ג ע"ש.

ואביו שמר את הדבר. הנה המחשבה והדיבור המחשבה קודמת להדיבור והוא המולידה לדיבור, לכן המחשבה נקרא אב והדיבור תולדה, וכדברי קדוש ישראל הבעל שם טוב ז"ל ואביו שמר את הדבר דהמחשבה שומרת את הדיבור, לבל ידבר רק דיבור הראוי ודפח"ח:(נועם מגדים פ' משפטים, שלח, תבא).

ויאמר את אחי אנכי מבקש וגו'. ובזוהר הקדוש (דף קפ"ד ע"א) ר' יהודה פתח (שיר השירים ח':א') מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך וכו' אמצאך בחוץ גו גלותא דאיהו בארעא אחרא וכו' ע"ש, המשכיל על דבר ישכיל בדברי זוהר הקדוש הללו מה שנאמר בשם הבעל שם טוב שבגלותינו בחוץ לארץ יש סייעתא להשגת רוח הקודש הגם שאין השכינה שורה וכו', עם כל זה יש סיוע להשגת רוח הקודש, ואפילו אינו הגון כל כך אין מדקדקין עמו כמו בארץ הקדושה, משל למלך כשהוא בדרך ומוכרח ללון במלון ופונדק שאינו לפי כבוד המלך ביופי ונקיות, אין זה בזיון למלך, כיון שהכל יודעין שהמלך הוא בדרך, והבן הדבר:(אגרא דפרקא סי' קמ"ח).

כי כסתה פניה. ודרשו רבותינו ז"ל (בסוטה ד"י ע"ב) שכסתה פניה בבית חמיה שהיתה צנועה ע"ש ברש"י, וכשהיה הבעל שם טוב בסטמבול ראה יונגע לייט שהיה להם נשמת תנאים ואמר שזה מגודל צניעות הנשים:(מדרש פינחס החדש את כ"ח).

ויבא הביתה לעשות מלאכתו. ואמרו רבותינו ז"ל (סוטה דל"ו ע"ב) שראה דיוקנו של אביו, פי' לפי שידוע שאשת פוטיפר היתה מתפארת לפניו עד מאוד וכו' כדאיתא במדרש (תנתומא פ' וישב סי' ה') [כלים שלבשה בשחרית לא לבשה אותם בחצי היום ובחצי היום לא לבשה בין הערבים] בגדים שלבשה בצפרא לא לבשה ברמשא, כדי לפתותו, ויוסף הצדיק לא היה חפץ בהתפארות זו, אבל היה חפץ והתלהב מהתפארות זו לתפארת העליון, שהוא דיוקנו של אביו, תפארת ישראל, וזהו וינס ויצא החוצה, שנס מתפארת זו הגשמיית להתלהב לנוס החוצה לעולם הזה, והתדבק בתפארת העליון:(אור תורה פ' ויצא ד"ה ורחל באה).

ויאמרו אליו חלום חלמנו ופותר אין אותו וגו'. קבלה ממורי נר"ו [הוא רבינו הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו] לבטל חלום רע, יכוון לייחד יבק שהם ג' שמות, במקוה, כזה, קרקע המקוה שהוא עומד עליה הוא אדנ"י, והאדם עצמו הוא הוי"ה, והמים כשטובל ובאין על ראשו ומכסין הראש שבו המוחין הרי אהיה הרי בגימטריא יבק, וגם לכוון אלד גימטריא אגלא, כלול במקורו אהיה כזה אאהלידה, וזה טוב בראש השנה ובהושענא רבה:(בסידור ר' שבתי ז"ל דף מ"ד).

במדרש (תנחומא סו"פ וישב) אמר ריב"ל בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מכה באיזמל ומרפא ברטיה, והקדוש ברוך הוא במה שהוא מכה הוא מרפא כו', נודע דברי הבעל שם טוב ז"ל על הפסוק (ירמיה ל') ועת צרה הוא ליעקב וממנה יושע כי מן הדינים בעצמם צומח ישועה:(בית ישראל זידיטשוב, בפ' ויצא).

סליק פרשת וישב בס"ד